

Handläggare
Ida Aronsen
Telefon: 08-508 28 745**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2025-08-26, p.14

Samråd om program för Älvsjödalen

Remiss från stadsbyggnadskontoret, dnr S-Dp 2022-04286

Förvaltningens förslag till beslut

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden lämnar följande synpunkter på programförslaget:
  - Ambitionen i programmet och efterföljande detaljplaner bör vara att bostäder, oavsett storlek, i första hand uppförs som genomgående med tillgång till luddämpad sida
  - Buller från Älvsjödepån, den kommande tunnelbanedepån, samt Älvsjö industriområde bör utredas under programskedet
  - En luftutredning med fokus på de kommande miljökvalitetsnormerna för luft bör tas fram under programskedet
  - Möjliga åtgärder för att stärka de ekologiska sambanden genom det planerade parkstråket bör utredas, med fokus på pollinatörer, arter knutna till ädellövträd och arter knutna till tall
  - En inventering av pollinatörer på Råby gårde bör utföras under detaljplaneprocessen för parkstråket för att säkerställa att ianspråktagande av värden för pollinatörer i första hand undviks, i andra hand minimeras, och i sista hand kompenseras
  - Planeringen av områdets dagvattenhantering, i synnerhet på kvartersmark, bör inledas i ett tidigt skede för att säkerställa att tillräckligt stora ytor reserveras för att åtgärdsnivån för dagvatten ska kunna klaras
  - Möjligheten att i första hand ordna friliggande förskolor bör utredas
  - Bullersituationen vid den södra skolan bör undersökas vidare under programskedet för att säkerställa att behövliga bulleråtgärder kan genomföras

- En värmemodellering bör tas fram som studerar den föreslagna strukturens förmåga att hantera värmeböljor
- En beräkning av programförslagets sammantagna klimatpåverkan bör tas fram
- Möjligheterna till att bevara och återanvända fler befintliga byggnader och infrastruktur bör utredas vidare
- Lagring av massor och material från demonteringar bör i största möjliga mån ske på redan ianspråktaga ytor
- I de fall efterföljande detaljplaner föranleder miljökonsekvensbeskrivningar bör aspekterna skyfall, påverkan på riksintressen för kommunikation, buller, luftkvalitet och klimatpåverkan ingå

2. Justera beslutet omedelbart

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har fått rubricerat förslag till program på samrådsremiss från stadsbyggnadskontoret. Syftet med programmet är att utveckla området kring den nuvarande Stockholmsmässan med nya bostäder, arbetsplatser, skolor, förskolor, gator, gång- och cykelkopplingar, samt park- och idrottsytor.

Miljöförvaltningen är sammantaget positiv till den föreslagna utvecklingen av området, som innebär att nya bostäder och arbetsplatser tillskapas i ett kollektivtrafikhögt läge och att nya grönska tillskapas inom programområdet. Miljöförvaltningen ser dock ett behov av att utreda frågor rörande buller, luftkvalitet, ekologi, dagvatten och skyfall, skolor och förskolor, friyta, klimatanpassning, och klimatpåverkan vidare under programskedet och i efterföljande detaljplaner.

Bakgrund

Planprogrammets syfte är att utreda förutsättningarna att utveckla området runt Stockholmsmässan till en regional och lokal målpunkt. Programförslaget innehåller cirka 7 000 bostäder och 15 000 arbetsplatser, två skolor, tio förskolor, samt lokaler för verksamheter.

Figur 1. Baserad på illustrationsplan för programförslaget från "Program för Älvsjödalen – Samrådshandling maj 2025".

Grönområdena Sjöängen, Råby gärde, och Turingeparken föreslås utvecklas till ett grönbliitt stråk som rymmer både park- och idrottsändamål och funktioner för dagvatten- och skyfallshantering. Området förses med vallar och skälningar för att leda och samla dagvatten och skyfall.

Planprogrammet förutsätter att Stockholmsmässan avvecklas och att mycket av den befintliga bebyggelsen inom programområdet rivs. Även Magelungsvägen med påfartsramper rivs och trafiken leds i nytt läge längs med Nynäsbanan. Befintliga idrottsytor intill Nynäsbanan nyetableras på Råby gärde och i Turingeparken.

En av mässhallarna bedöms eventuellt kunna bevaras och utvecklas till en målpunkt för idrott och andra ändamål. Även de befintliga bostäderna och hotellet intill Stockholmsmässan bevaras. Bergmassor från utbyggnationen av tunnelbanan föreslås återanvändas inom området för att bygga upp och stabilisera befintlig mark samt för att skapa bullerdämpande vallar längs Huddingevägen och Åbyvägen.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen är sammantaget positiv till den föreslagna utvecklingen av området, som innebär att nya bostäder och arbetsplatser tillskapas i ett kollektivtrafiknära läge och att ny

grönska tillskapas inom programområdet. Miljöförvaltningen ser dock ett behov av att utreda frågor rörande buller, luftkvalitet, ekologi, dagvatten och skyfall, skolor och förskolor, friyta, klimatanpassning, och klimatpåverkan enligt synpunkter nedan.

Ljudkvalitet

Trafikbuller

Samtliga bostadskvarter föreslås uppföras med en sluten struktur. Enligt aktuell bullerutredning kan trafikbullerförordningens riktvärden då klaras genom att minst hälften av bostadsrummen vänds mot ljuddämpad sida där den ekvivalenta ljudnivån vid fasad inte överskrider 55 dBA och den maximala ljudnivån inte överskrider 70 dBA. Trafikbullerförordningen tillåter även enkelsidiga lägenheter om högst 35 kvm i lägen där den ekvivalenta ljudnivån vid fasad inte överskrider 65 dBA. För sådana smålägenheter finns inte heller några krav rörande de maximala ljudnivåerna vid fasad. Delar av de fasader som vetter mot järnvägen beräknas få ekvivalenta ljudnivåer på som högst 65 dBA och här skulle det därför vara tillåtet med enkelsidiga smålägenheter. I dessa lägen förväntas de maximala ljudnivåerna uppgå till 80 dBA eller högre. Miljöförvaltningen anser att enkelsidiga bostäder i så bullriga lägen inte främjar en god boendemiljö. Med hänsyn till detta anser miljöförvaltningen att programmet bör kompletteras med en tydlig ambition om att tillkommande bostäder, oavsett storlek, i första hand ska uppföras som genomgående med tillgång till ljuddämpad sida och att denna ambition bibehålls i efterföljande detaljplanprocesser.

Enligt aktuell bullerutredning blir godstågstrafiken dimensionerande för de maximala ljudnivåerna eftersom det förväntas fler än fem godstågspassager per natt. Miljöförvaltningen delar den bedömningen och anser att programmet även bör beakta att godstrafiken kan komma att öka i framtiden. Enligt Trafikverkets rapport om buller och trafikprognoser¹ kan en ökning av godståg framförallt väntas ske nattetid, i synnerhet på högtrafikerade banor. Passage av godståg kan innebära en relativt lång störningstid p.g.a. de långa tåglängderna (ca 600 meter) och miljöförvaltningen får regelbundet in klagomål från boende som störs av höga ljudnivåer i spårnära bostäder. En lärdom från dessa ärenden är att det är viktigt att göra rätt anpassningar från början, eftersom det kan bli svårt och kostsamt att åtgärda i efterhand. Miljöförvaltningen anser att detta

---

¹ Trafikverket (2024). Bullerprognoser – Vilka trafikprognoser ska användas som underlag för bullerberäkningar? – revidering 2024. ISBN 978-91-8045-323-3
<https://trafikverket.diva-portal.org/smash/get/diva2:1856484/FULLTEXT01.pdf>

utgör ytterligare ett skäl till att programmet bör verka för genomgående bostäder.

Sjöängen och Råby gärde, som ska ingå i det planerade parkstråket, utsätts i dagsläget för relativt höga bullernivåer. Miljöförvaltningen är därför positiv till förslaget om att anlägga bullervallar längs med Huddingevägen och Åbyvägen. Vallarna kan med fördel planteras med vegetation för att bidra till parkstråkets utformning och tillskapa nya värden för pollinatörer och andra insekter.

Verksamhetsbuller

Programområdet är beläget strax norr om den befintliga Älvsjödepån för pendeltåg och det område där staden planerar för en ny tunnelbanedepå. Enligt Naturvårdsverkets vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller² bör buller från trafik inom verksamhetsområden som huvudprincip bedömas som industribuller, men i vissa fall kan det vara rimligt att istället använda bedömningsgrunderna för trafikbuller. Om buller från tåg inom depåernas respektive spårområden bedöms som industribuller måste det säkerställas att tillkommande bostäder i närheten klarar Boverkets allmänna råd för industribuller³. Detta skulle i praktiken kunna innebära att dessa bostäder måste uppföras som genomgående eller att det blir svårt att bygga bostäder i vissa lägen. Mot bakgrund av detta anser miljöförvaltningen att buller från depåerna bör utredas noggrannare i programskedet.

Även inom det närliggande Älvsjö industriområde skulle det kunna förekomma verksamheter som ger upphov till industribuller. Utifrån samma resonemang som ovan anser miljöförvaltningen att potentiella bullerkällor inom industriområdet bör utredas noggrannare i programskedet.

Övriga frågor rörande ljudkvalitet

Enligt programhandlingen ska stomljud och vibrationer utredas under detaljplaneprocessen. Miljöförvaltningen finner detta godtagbart men vill påpeka vikten av att utreda dessa frågor i ett tidigt skede. Stomljuds- och vibrationsproblematik kan ofta förebyggas med rätt typ av grundläggning, men är mycket svårt att åtgärda i efterhand.

---

² Naturvårdsverket (2015). Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller. Rapport 6538.

³ Boverkets allmänna råd (BFS 2020:2) om omgivningsbuller utomhus från industriell verksamhet och annan verksamhet med likartad ljudkaraktär. Beslutade den 10 mars 2020.

Programmet föreslår att det skapas utrymme för ett rikt kulturliv i området. Buller från exempelvis musikverksamheter och restauranger kan ge upphov till störningar som riskerar att utgöra olägenhet för människors hälsa. Vid risk för olägenhet ställs krav på verksamhetsutövaren att undanröja olägenheten, vilket kan innebära bullerdämpande åtgärder men även begränsningar av verksamhetens öppettider och antalet årliga evenemang. För att värna om kulturlivet och minimera risken för klagomål bedömer miljöförvaltningen att det skulle vara positivt om bostäder i första hand uppförs som genomgående även i sådana delar av programområdet där detta inte är ett krav utifrån trafik- eller verksamhetsbuller.

Den föreslagna lokaliseringen för de nya idrottsytorna i Råby gårde är belägen relativt nära befintliga bostäder. Miljöförvaltningen ser en risk för bullerstörningar till närboende och anser att placering och utformning bör studeras vidare för att förebygga störningar, eftersom det annars kan finnas risk för framtida inskränkningar av idrottsverksamheten.

Luftkvalitet

Ingen utredning av luftkvalitet har tagits fram för programförslaget. Stadens karteringar av luftkvalitet indikerar att nuvarande miljökvalitetsnormer (MKN) för luft klaras inom hela programområdet, men halterna för både PM10 och kvävedioxid ligger nära MKN vid Huddingevägen. I dagsläget är programområdet hårt trafikerat men avsaknaden av hög, tät bebyggelse och trånga gaturum medger en relativt god utvädring av föroreningar. Programförslaget förutsätter att trafiken genom området minskar men innebär också en omfattande förändring av områdets struktur i och med den tillkommande bebyggelsen samt införande av busstrafik inom området. Utifrån befintligt underlag är det därför svårt att bedöma programförslagets påverkan på luftkvaliteten i området.

I tillägg till detta utgår stadens befintliga karteringar från nu gällande MKN för luft. EU har nyligen antagit ett nytt luftkvalitetsdirektiv som innehåller strängare MKN. Dessa ska klaras från år 2030, vilket innebär att programmets efterföljande detaljplaner kommer behöva förhålla sig till de nya MKN.

Mot bakgrund av detta anser miljöförvaltningen att en luftutredning med inriktning på de nya MKN för luft bör tas fram under programskedet.

Ekologi

Miljöförvaltningen är positiv till att programförslaget i stor utsträckning undviker exploatering av områden som idag utgörs av

naturmark. Miljöförvaltningen ställer sig dock tveksam till om det planerade blågröna stråket kommer ha tillräcklig bredd för att fungera som ett ekologiskt spridningsstråk om idrottsytorna placeras i föreslaget läge på Råby gärde. I syfte att värna och stärka befintliga spridningssamband som löper genom stråket Turingeparken-Råby gärde-Sjöängen anser miljöförvaltningen att det hade varit mer gynnsamt om idrottsytorna blir kvar i samma lokalisering som i dagsläget, så att en större del av naturmarken inom Råby gärde kan bevaras.

Oavsett placering av idrottsytorna anser miljöförvaltningen att åtgärder för att stärka den ekologiska spridningen genom det föreslagna parkstråket bör utredas. Enligt genomförda ekologiutredningar hyser programområdet främst värden för pollinatörer, lövskogsfåglar samt insekter knutna till ädellövskog och tall. Miljöförvaltningen anser att förstärkningsåtgärder inom parkstråket i första hand bör fokusera på pollinatörer, arter knutna till ädellöv samt arter knutna till tall, då det främst är värden kopplade till dessa artgrupper som riskerar att påverkas negativt av utvecklingen av parkstråket. Befintlig markvegetation, buskar och träd bör sparas i så stor utsträckning som möjligt. Vid den södra skolan bör tallar som fällt ersättas med samma trädslag. Parkstråket utformas företrädesvis med zoneringsringar där vissa delar av området kan göras mer tillgängliga för parkändamål och andra delar bevaras som mer ”naturliga” ytor med sammanhängande trädgrupper och tätare buskage. Även belysningen inom parkstråket bör ta hänsyn till detta och planeras så att de delar av området som ska ha högre grad av naturlighet tillåts vara mörkare, för att minska störningar för djurlivet.

I aktuell naturvärdesinventering avgränsas totalt 18 stycken naturvärdesobjekt. Enligt aktuell konsekvensbedömning kommer naturvärdesobjekt nummer 9 och 10 helt eller delvis ianspråkta för att anlägga de nya idrottsytorna. Som kompensation för detta föreslås i konsekvensbedömningen att idrottsytorna anläggs med naturgräs istället för konstgräs. Miljöförvaltningen håller med om att naturgräs är att föredra men anser att detta inte kompenserar för de naturvärden som försvinner, i synnerhet inte de värden som identifieras inom naturvärdesobjekt nummer 9. De värden som går förlorade i och med anläggandet av idrottsytorna bör kompenseras genom förstärkning eller tillskapande av motsvarande värden på närliggande platser inom programområdet.

Inventeringen av pollinatörer gav ett stort antal arter, 116 stycken, inom programområdet. Inga färgskålar (som används för insamling av insekter vid inventering) placerades på Råby gärde, trots att området bedöms utgöra en livsmiljö för pollinatörer. Inför planläggning av parkstråket anser miljöförvaltningen att en

inventering av pollinatörer på Råby gärde bör utföras, för att noggrannare kartlägga områdets betydelse för pollinatörer och säkerställa att planeringen av idrottsytorna i första hand undviker och i andra hand minimerar ianspråktagande av naturvärden kopplade till pollinatörer. I sista hand ska ianspråktagna naturvärden kompenseras för med motsvarande värden.

Programförslaget bedöms innebära att 20 särskilt skyddsvärda träd och 80 naturvärdesträd behöver fällas, men innebär samtidigt att ett stort antal nya träd planteras. Miljöförvaltningen är positiv till att nya träd planteras och att grönska införs i delar av programområdet där det saknas i dagsläget, men bedömer att det kommer ta lång tid för de nyplanterade träden att uppnå samma värden som de befintliga särskilt skyddsvärda träden och naturvärdesträden. Förvaltningen anser därför att det under detaljplaneprocessen bör utredas om fler befintliga träd kan bevaras. Flytt av träd inom programområdet bör utredas som ett alternativ till nyplantering om det bedöms omöjligt att spara träd i sin nuvarande position.

Miljöförvaltningen är positiv till att förslaget introducerar mer grönska inom programområdet, särskilt inom de delar av området som idag består av exploaterad, hårdgjord mark. Under detaljplaneprocessen bör det utredas vidare hur ytor inom själva bebyggelsestrukturen såsom kvartersparker och bostadsgårdar kan utformas för att bidra till att stärka befintliga naturvärden inom programområdet samt tillskapa nya värden. Om möjligt bör den planerade nya allén från Älvsjö gård utformas så att den bidrar till att stärka spridningen mellan livsmiljöerna för arter knutna till ädellövskog som identifierats vid Älvsjö gård och Råby gärde.

Enligt aktuell naturvärdesinventering bedöms ca 30 procent av planområdet ha naturvärde, huvudsakligen i naturvärdesklass 3 (Påtagligt naturvärde) och klass 4 (Visst naturvärde). Den planerade bebyggelsestrukturen bedöms ta i anspråk 2,1 procent av ytan av naturvärdesobjekt med *Visst naturvärde* och 0,7 procent av ytan med *Påtagligt naturvärde*. Ytterligare ytor ianspråk tas av planerade dammar (ca 3,0 ha) och anläggningar av parker och idrottspark (ca 1,4 ha), men det framgår inte av utredningen vilken naturvärdesklass, om någon, som dessa ytor ingår i. Miljöförvaltningen anser att bedömningen bör uppdateras under programskedet så att det tydligare framgår hur många procent av respektive naturvärdesklass som påverkas.

Enligt ekologiutredningarna kommer det behövas vidare utredning av frågor relaterade till artskyddsförordningen för vissa fågel- och fladdermusarter. Miljöförvaltningen delar denna bedömning.

Dagvatten och skyfall

Enligt aktuell dagvatten- och skyfallsutredning bedöms den planerade strukturen inom programområdet ha goda möjligheter att omhänderta det dimensionerande skyfallet utan att utgöra en försämring för intilliggande befintlig bebyggelse eller orsaka problem för den nya strukturen. Förutsatt att dagvattenåtgärder anläggs som motsvarar stadens åtgärdsnivå för dagvatten bedöms både flöden och föroreningsbelastning kunna sänkas till nivåer lägre än i dagsläget.

Föreslagna åtgärder för skyfall bör studeras vidare under programskedet och i efterföljande detaljplanprocesser. Behovet av att säkerställa skyfallsåtgärderna långsiktigt i detaljplan bör beaktas.

Miljöförvaltningen vill även betona vikten av att i tidigt skede av planprocessen inleda planering för dagvattenhanteringen, i synnerhet på kvartersmark, för att säkerställa att tillräckliga ytor reserveras för att ordna anläggningar som kan fördröja och rena de volymer som krävs enligt åtgärdsnivån. När dagvattenhantering beaktas tidigt skapas bättre förutsättningar för lösningar där dagvatten nyttjas som en resurs och för att kostsamma och tekniska dagvattenlösningar kan undvikas.

Skolor och förskolor

Samtliga av programområdets förskolor föreslås placeras i bottenvåningar till bostadskvarter, vilket innebär att bostadsgårdar och förskolegårdar förläggs i direkt anslutning till varandra. När bostadsgårdar och förskolegårdar ska samsas om samma ytor finns risk för intressekonflikter och att förskolegårdarna blir för små. Miljöförvaltningen vill även uppmärksamma att det i stadens budget för 2025 uppges att friliggande förskolor ska prioriteras före placering i bottenplan på flerbostadshus vid nyproduktion, eftersom friliggande förskolor bedöms ge mer ändamålsenliga lokaler samt större och bättre utemiljöer. Miljöförvaltningen anser att möjligheterna till att ordna friliggande förskolor inom programområdet bör utredas vidare.

Vid den planerade skolan i programområdets södra delar kommer det enligt aktuell bullerutredning krävas bullerreducerande åtgärder för att skolgården ska klara de bullerriktvärden som uppges i Naturvårdsverkets vägledning för buller på skolgårdar.⁴ Miljöförvaltningen anser att detta bör utredas vidare under programskedet för att säkerställa att det är möjligt att ordna en

---

⁴ Naturvårdsverket (2023). Vägledning och riktvärden för buller på skolgård. <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/buller/buller-pa-skolgardar/#E1410472840>. Läst 2025-05-21.

skolgård med god ljudmiljö på föreslagen plats, alternativt att en annan lokalisering kan tas fram.

Vid den planerade skolan i programområdets norra delar bedöms skolgården få ekvivalenta ljudnivåer på som mest 50 dBA på minst halva ytan som är avsedd för lek och vila och resterande delen 55 dBA, vilket innebär att Naturvårdsverkets riktvärden för buller på skolgårdar klaras. Miljöförvaltningen vill dock poängtera att det framgår av Naturvårdsverkets vägledning att ljudnivån 50 dBA alltid bör uppnås vid så stor del av varje skolas utevistelseyta som möjligt. Miljöförvaltningen anser därför att det under detaljplaneprocessen för den norra skolan bör undersökas om det går att utforma skolbyggnaden så att en större del av gården får ekvivalenta ljudnivåer på som mest 50 dBA.

Det framgår inte av programhandlingen hur stor andel friyta per barn som de föreslagna skol- och förskolegårdarna möjliggör. Boverket uppger att ett rimligt mått på friyta kan vara 40 kvm per barn i förskolan och 30 kvm per barn i grundskolan, men att den totala storleken på friytan helst bör överstiga 3 000 kvm.⁵ Om ytan per barn underskrider 20 kvm per barn anser miljöförvaltningen att det är av stor vikt att det finns angränsande parker och grönområden som verksamheten har möjlighet att nyttja i sin dagliga verksamhet.

Enligt Boverket kan det krävas högre dagsljusfaktor för förskolor och skolor än för bostäder.⁶ Ljusinsläppet i täta, höga bebyggelsestrukturer är generellt sett sämre närmare marken på grund av att avskärmningsvinkeln är högre och det kan därmed vara svårare att uppnå dagsljuskraven i utrymmen på bottenvåningen. Miljöförvaltningen anser därför att det är viktigt att dagsljusfrågan bevakas löpande under detaljplaneprocessen för programområdets förskolor.

Friyta

Enligt programhandlingen innebär programförslaget att majoriteten av boende når en grön oas inom 200 meter från sin bostad och att majoriteten av boende har mindre än 200 meter till ett grönområde större än 2 ha. Miljöförvaltningen är positiv till detta, då grönområdena även kan erbjuda svalka vid värmeböljor.

---

⁵ Boverket (2015). Gör plats för barn och unga! En vägledning för planering, utformning och förvaltning av skolans och förskolans utemiljö. ISBN 978-91-7563-264-3.

<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2015/gor-plats-for-barn-och-unga-bokversion.pdf>

⁶ Boverket (2022). Dagsljus. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/ljus-i-byggnader/dagsljus/>. Läst 2025-05-20.

Miljöförvaltningen saknar en bedömning av friytornas kapacitet (kvm per invånare) och risken för slitage. Utöver de nya bostäder och arbetsplatser som ska tillskapas bedömer miljöförvaltningen att programområdets parkstråk och parker även kan locka till sig besökare från skolor och förskolor både inom och utanför programområdet samt närboende i Örby och Älvsjö. Miljöförvaltningen anser därför att slitaget i områdets parker och parkstråket bör beaktas i fortsatt planering i syfte att säkerställa att naturlig grönska i hög grad kan bibehållas.

Värmebölja

Området kring Stockholmsmässan utgör idag en av stadens större lokala värmeöar, där analyser baserade på satellitmätningar mellan år 2013 och 2021 indikerar att yttemperaturen under sommartid regelbundet överskrider 35° C. Programförslaget innebär att fler träd införs i programområdet vilket miljöförvaltningen bedömer som positivt då en ökad krontäckningsgrad kan bidra till att stärka områdets tålighet för värmeböljor. Miljöförvaltningen anser dock att det föreligger behov av ytterligare utredning och att detta behöver göras på programområdesnivå. Förvaltningen anser att en värmemodellering baserad på planerad bebyggelsestruktur bör tas fram, som även beaktar ett framtida varmare klimat.

Miljöförvaltningen anser att planeringen av områdets dagvattenhantering bör beakta möjligheten att tillvarata vatten för nyttjande till bevattning av träd och grönska på bostadsgårdar och gatumark samt inom parkstråket.

Klimatpåverkan

Miljöförvaltningen är positiv till att delar av befintlig bebyggelse och infrastruktur föreslås bevaras, men anser att programmet i ännu högre grad bör planera för resurseffektivitet. En av åtgärderna under omställningsområdet "Klimatpåverkan i plan- och exploateringsprocessen" i stadens klimathandlingsplan är att utveckla och genomföra klimatanalyser i plan- och exploateringsprocessen olika skeden, från översiktlig planering till detaljplanering. Miljöförvaltningen anser att en översiktlig beräkning av programförslagets sammantagna klimatpåverkan bör tas fram. Detta underlag kan sedan fungera som stöd för att i efterföljande detaljplaner styra mot minskad klimatpåverkan.

Inom ramen för programarbetet har det tagits fram en miljökonsekvensanalys, som gör övergripande bedömningar av programförslagets påverkan på olika miljöaspekter. I miljökonsekvensanalysen föreslås flera generella åtgärder för att minska klimatpåverkan från programförslagets genomförande, bland annat att minimera transporter och planera för återbruk. I

genomförandet av ett byggprojekt är det dock oftast rivning som står för den största klimatpåverkan. Miljöförvaltningen anser därför att möjligheten att bevara fler byggnader och/eller byggnadsdelar och annan infrastruktur bör utredas under programskedet. För det som inte kan bevaras bör en resurskartläggning genomföras och förutsättningarna för demontering och återbruk av byggnadsdelar och annat material, inom och utanför programområdet, bör utredas.

Inom Sjöängen, som utgör ett av stadens största kolförråd, föreslås gångstråk samt en permanent vattenspiegel ordnas. I övrigt bevaras området och befintliga träd sparas där det är möjligt eller kompletteras med nya trädplanteringar. Miljöförvaltningen är positiv till detta och betonar att eventuella anläggningsarbeten inom och i anslutning till Sjöängen bör ske med försiktighet för att i största möjliga mån undvika och minimera påverkan på Sjöängens kolförråd. Miljöförvaltningen är positiv till förslaget om att ta fram beräkningar av klimatpåverkan från föreslagna rekreativa ytor inom Sjöängen.

Miljöförvaltningen är positiv till förslaget om att undersöka möjligheterna att återanvända massor från bygget av den nya tunnelbanan inom programområdet, då detta kan minska behovet av transporter under byggskedet. Detta kommer dock ställa krav på en välplanerad masshantering. Stora delar av programområdets grönområden består av sankmark och utgör lågpunkter vid skyfall, och miljöförvaltningen anser därför att dessa ytor är olämpliga ur masshanteringssynpunkt. Att nyttja grönområdena för massupplagring medför även stor risk att skada befintlig vegetation och de naturvärden som finns där idag, vilket skulle innebära kostsamma återställningsarbeten för att tillskapa det parkstråk som programmet föreslår. Av dessa skäl anser miljöförvaltningen att lagring av massor i största möjliga mån bör förläggas till redan ianspråktaga ytor. Detta gäller även lagring av material från rivningar.

Byggnation av underjordiska garage innebär ofta en stor klimatpåverkan. Miljöförvaltningen är därför positiv till att planprogrammet föreslår att underjordiska garage helt undviks och anser att denna ambition bör föras vidare till efterföljande detaljplaneprocesser.

Miljöförvaltningen är positiv till förslaget om att ta fram en metodstudie för att undersöka olika grundläggningsmetoder. Utöver att bidra till att minska det aktuella projektets klimatpåverkan kan ett sådant underlag även bidra med kunskap som kan nyttjas inom andra stadsbyggnadsprojekt.

Markföroreningar

Inom ramen för programarbetet har det tagits fram en miljöinventering som studerat historisk markanvändning inom programområdet. Inga markprovtagningar har genomförts. Markföroreningssituationen inom programområdet bedöms enligt miljöinventeringen inte påverka möjligheten att exploatera området, men det föreslås att en översiktlig miljöteknisk markundersökning genomförs inom programområdet som underlag för planprogrammet.

Miljöförvaltningen delar de bedömningar som framförs i miljöinventeringen och anser att det skulle vara fördelaktigt att ta fram den föreslagna markundersökningen under programskedet, för att tidigt skapa en tydligare bild av föroreningssituationen i programområdet.

Betydande miljöpåverkan

Enligt programhandlingen väntas programförslaget medföra betydande miljöpåverkan. I programhandlingen uppges att efterföljande detaljplaner ska genomgå undersökningar för att utreda om planerna, var och en för sig eller tillsammans, medför en betydande miljöpåverkan och huruvida en miljökonsekvensbeskrivning behöver genomföras för dessa.

Miljöförvaltningen delar bedömningen om att programförslaget kan väntas medföra betydande miljöpåverkan. Miljöförvaltningen grundar främst sin bedömning på programområdets känslighet för översvämning och dess närhet till flera riksintressen för kommunikation (Västra stambanan, Nynäsbanan, och Huddingevägen), men bedömer att även områdets storlek och komplexitet gör att programmets kumulativa effekter på luftkvalitet och buller samt dess klimatpåverkan skulle kunna innebära betydande miljöpåverkan. I de fall efterföljande detaljplaner föranleder att miljökonsekvensbeskrivningar tas fram förordar miljöförvaltningen därför att påverkan på områdets känslighet för skyfall, riksintressena för kommunikation, luftkvalitet, buller och klimatpåverkan bör ingå.

Anna Hadenius
Förvaltningschef

Maria Svanholm
Avdelningschef

Bilagor

Programhandlingarna finns på:

<https://etjanster.stockholm.se/Byggochplantjansten/pagaende-planarbete/planarende/2022-04286>